

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการทดสอบปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวความคิด และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการออม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 นิยามไว้ว่า การออม หมายถึง การประหยัด การเก็บหอมรอมริบ การถนอม และการสงวน สิ่งที่จะประหยัด หรือเก็บหอมรอมริบ ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง ฉะนั้น การออม จึงมีความหมายรวมถึง การใช้สิ่งที่มีค่ามีคุณประโยชน์ทั้งหลายอย่างระมัดระวัง อย่างไม่ประมาท อย่างมีเหตุผล ต้องรู้จักเก็บรู้จักใช้ การออมจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะประชาชนได้รับการศึกษาเรียนรู้ มีครู มีผู้แนะนำสั่งสอนให้เห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการออม

ปรารธนา หลีกภัย (2551) ให้ความหมายว่า การออม หมายถึง การเก็บสะสมเงินที่ละเล็กทีละน้อยให้พอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ซึ่งจะออมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน วิธีการเก็บออมส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการฝากเงินกับธนาคารและบริษัทเงินทุน เพราะมีความเสี่ยงต่ำ มีสภาพคล่องสูง และได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ย

โสภา เหมืองหม้อ. (2552) กล่าวว่า การออมหรือการออมทรัพย์ คือ การเก็บออมส่วนที่เหลือของรายได้ที่ครัวเรือนได้นำไปหักภาษีและจัดสรรไปใช้เพื่อการบริโภคแล้ว นั่นคือ การออมทรัพย์ของครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงและการบริโภคของครัวเรือน

ศตวรรษ ท่าช้าง (2554) ให้ความหมายว่า การออม หมายถึง การนำเงินสดส่วนต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ($Incomes - Expenses = Saving$) ซึ่งเป็นการชะลอการบริโภคหรือการใช้ทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่ในปัจจุบันบางส่วนเอาไว้ เพื่อให้เกิดความสามารถที่จะบริโภคในอนาคตหรือในยามจำเป็น การเก็บออมจะอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ฝากไว้กับสถาบันการเงิน ซื้อหลักทรัพย์ และประกันชีวิตแบบออมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อหวังผลตอบแทนและการเพิ่มมูลค่าของสินทรัพย์

จากความหมายของการออมดังกล่าวมา สรุปได้ว่าการออมหรือการออมทรัพย์ หมายถึง เงินสดที่เหลือจากการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่ต้องการจะเก็บออมไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ฝากไว้กับ

สถาบันการเงิน ซื้อสินทรัพย์ ซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิต ซื้อพันธบัตร หรือนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ เพื่อหวังผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย เงินปันผล ตลอดจนการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ เป็นต้น

2. ประเภทของการออม

เบญจมาศ ตากัน แบ่งการออมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (เบญจมาศ ตากัน, 2540: 38)

1) การออมทางการเงิน ได้แก่ ผลรวมของเงินสะสม ณ วันสิ้นปี เช่นเงินฝากธนาคาร เงินฝากกับสหกรณ์ เงินสะสมหุ้น และเงินให้กู้ยืม

2) การออมในรูปสินทรัพย์ ได้แก่ (1) อสังหาริมทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์ที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น ทรัพย์อันติดกับดิน ทรัพย์อันติดกับที่ดิน ทรัพย์ที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน รวมถึงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และ (2) สินทรัพย์คงทนของครว้เรือน หมายถึง ทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้

3. รูปแบบการออมของครว้เรือน

โดยทั่วไปการออมของครว้เรือนอาจไม่ได้อยู่ในรูปเงินสดเพียงอย่างเดียว อาจอยู่ในรูปของสินทรัพย์ประเภทต่างๆ ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเหตุผลที่แตกต่างกันของครว้เรือน ซึ่งรูปแบบการออมของครว้เรือนสามารถจัดแบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้ (ธัญชนก ปะวะละ, 2551: 25 - 26)

1) การออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial Assets) ในสถาบันการเงิน โดยมีเหตุผลเพื่อต้องการสภาพคล่อง มีผลตอบแทน และมีความเสี่ยงน้อย เป็นต้น การออมในรูปแบบนี้ เช่น เงินสดในมือ เงินฝากที่สถาบันการเงินต่างๆ การซื้อหลักทรัพย์ทางการเงินต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน การให้กู้ยืม เบี้ยประกันตามกรรมธรรม์ประกันชีวิต เงินค่าหุ้นสมาชิกสหกรณ์ เงินค่าสมาชิก ฌาปนกิจสังเคราะห์ เป็นต้น

2) การออมในรูปสินทรัพย์ถาวร (Real Assets) เพื่อเป็นการสะสมทุนของครว้เรือน เช่น ที่ดิน การก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3) การออมในรูปสินทรัพย์อื่นๆ นอกเหนือจาก 2 รูปแบบดังกล่าวมา เช่น เครื่องประดับ โลหะมีค่า ตลอดจนการฝากแชร้ และการกู้ยืมในตลาดเงินนอกระบบ เป็นต้น

4. วัตถุประสงค์การออมของครว้เรือน

ในแต่ละครว้เรือนจะมีเหตุผลในการตัดสินใจออมแตกต่างกันไป แต่โดยรวมแล้ว วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการออม คือ เพื่อไว้ใช้จ่ายในอนาคตยามชรา เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน เพื่อไว้ใช้จ่ายสำหรับการศึกษาทั้งของตนเองและบุตรหลาน เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัย เพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในการซื้อสินค้าถาวร (เช่น รถยนต์ สิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ฯลฯ) เพื่อไว้ใช้จ่ายสำหรับหลักประกันบางอย่าง (เช่น การประกันชีวิต ประกันภัย ประกันอุบัติเหตุ ฯลฯ) เพื่อหาผลประโยชน์และรายได้ (เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล ส่วนลด ฯลฯ) เพื่อจัดตั้งธุรกิจ เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อเครื่องประดับ เพื่อไว้ใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม

เพื่อเก็บไว้เป็นมรดกของลูกหลาน และเพื่อไว้ใช้จ่ายในกิจกรรมอื่นๆ (การสมรส การท่องเที่ยว ทำบุญ ฯลฯ) เป็นต้น (วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์, 2530)

5. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดการบริโภคและการออม

การศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคและการออม มีดังนี้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2555: 69-71)

1) รายได้พึงใช้จ่าย (Disposable Income) คือ รายได้ที่ภาคครัวเรือนได้รับหักด้วยภาษีเงินได้ส่วนบุคคล (Personal Income Tax) รายได้พึงใช้จ่ายเป็นรายได้ที่ประชาชนสามารถนำไปใช้จ่ายในการบริโภคและเก็บออม

2) สิ้นทรัพย์ของผู้บริโภค สิ้นทรัพย์ที่ครัวเรือนถือครองจะมีสภาพคล่องแตกต่างกัน หากเรียงลำดับสภาพคล่องจากมากไปน้อย เช่น เงินสด เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากประจำ พันธบัตร ทองคำ หุ่น และที่ดิน ผู้บริโภคที่ถือครองทรัพย์สินสภาพคล่องสูงไว้มาก จะสามารถใช้จ่ายเพื่อการบริโภคได้มาก ส่วนผู้บริโภคที่ถือครองทรัพย์สินสภาพคล่องต่ำไว้มาก จะทำให้ไม่แน่ใจว่าจะสามารถเปลี่ยนทรัพย์สินเป็นเงินสดได้ตามมูลค่าและเวลาที่ตนต้องการได้หรือไม่จึงทำให้ชะลอการบริโภคบางส่วนไว้ก่อน

3) สินค้าคงทนที่ผู้บริโภคมีอยู่ สินค้าที่ผู้บริโภคซื้อจะมีทั้งสินค้าที่คงทน (Durable Goods) และสินค้าที่ไม่คงทน (Nondurable Goods) จะมีผลต่อการใช้จ่ายของผู้บริโภค ถ้าหากผู้บริโภคถือครองสินค้าที่คงทนไว้มากและยังอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี เช่น รถยนต์ โทรทัศน์ ตู้เย็น และเครื่องเรือน เป็นต้น จะทำให้การใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าเหล่านี้น้อย แต่หากผู้บริโภคถือครองสินค้าที่คงทนเหล่านี้วันน้อยย่อมทำให้การใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าเหล่านี้มีมากขึ้น

4) การคาดการณ์ของผู้บริโภค การคาดการณ์ของผู้บริโภค เช่น การคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ราคาสินค้า ปริมาณสินค้า ฯลฯ ย่อมส่งผลต่อการใช้จ่ายและการออมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

ถ้าผู้บริโภคคาดการณ์ว่าจะมีรายได้สูงขึ้น จะทำให้การใช้จ่ายในปัจจุบันมากขึ้น และอมน้อยลง แต่การคาดการณ์ในทางตรงกันข้ามจะทำให้เขาออมมากขึ้นและลดการใช้จ่ายในปัจจุบันลง

ถ้าผู้บริโภคคาดการณ์ว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้น จะทำให้การใช้จ่ายในการซื้อสินค้าในปัจจุบันมากขึ้นและอมน้อยลงเพราะไม่ต้องการซื้อของแพงในวันข้างหน้า แต่การคาดการณ์ในทางตรงกันข้าม จะทำให้เขาออมมากขึ้นและลดการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าในปัจจุบันลง

5) สินเชื่อเพื่อการบริโภคและอัตราดอกเบี้ย สินเชื่อเพื่อการบริโภคและอัตราดอกเบี้ยจะมีผลต่อการใช้จ่ายและการออมของผู้บริโภค เช่น การจูงใจด้วยสินเชื่อแบบเงินดาวน์ต่ำและดอกเบี้ยต่ำ ย่อมส่งผลให้มีการใช้จ่ายสูงขึ้น ส่วนอัตราดอกเบี้ย หากมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราสูง ย่อมจูงใจให้ครัวเรือนมีการออมมากขึ้น เป็นต้น

6) ค่านิยมทางสังคม (Social Value) ค่านิยมที่สังคมสร้างขึ้นจะมีผลต่อการใช้จ่ายและการออมของผู้บริโภคทั้งในด้านบวกและด้านลบ เช่น การสร้างค่านิยมด้านบวกคือการใช้จ่าย

ให้พอดีกับฐานะทางเศรษฐกิจโดยไม่ก่อหนี้ให้เป็นภาระของตนเองและครอบครัว ส่วนค่านิยมด้านลบคือการบริโภคนิยม มุ่งใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการที่ฟุ่มเฟือยมีราคาสูงไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของตน ย่อมทำให้สังคมนั้นมีการบริโภคอยู่ในระดับสูงและการออมต่ำ

7) อัตราเพิ่มของประชากรและโครงสร้างอายุของประชากร ถ้าอัตราเพิ่มของประชากรอยู่ในระดับสูง ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเพิ่มในอัตราสูง และในกรณีตรงกันข้าม ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเพิ่มในอัตราต่ำ ส่วนโครงสร้างอายุของประชากรก็มีอิทธิพลต่อการรายจ่ายเพื่อการบริโภคและการออม โดยทั่วไปหากจำนวนประชากรในวัยทำงานเทียบกับประชากรทั้งหมดมีสัดส่วนต่ำ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะมีมาก เพราะประชากรที่ไม่อยู่ในวัยทำงานแม้ไม่มีรายได้แต่ก็ยังต้องใช้จ่ายเพื่อการบริโภค และในกรณีตรงกันข้าม การบริโภคจะน้อยและสามารถออมได้มาก

6. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ (Keynesian Absolute Income Hypothesis)

เคนส์เป็นนักเศรษฐศาสตร์คนแรกที่ได้เสนอสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ ภายใต้ข้อสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์นั้น การใช้จ่ายที่ตั้งใจไว้ของผู้บริโภคแต่ละคนจะถูกกำหนดโดยรายได้ที่เขาสามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริงในขณะนั้น (Current Disposable Income) และตามทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ถือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้จะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ทางจิตวิทยาพื้นฐาน โดยความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume: MPC) จะมีค่าเป็นบวกและน้อยกว่า 1 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการการบริโภคได้ดังนี้ (อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม, 2540: 99-100)

$$C = C_a + cY_d; \quad 0 < c < 1 \quad \dots(1)$$

โดยที่ C คือ ปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคที่ตั้งใจไว้

C_a คือ ปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้ที่บุคคลสามารถจับจ่ายใช้สอยได้มีค่าเท่ากับศูนย์ (Autonomous Consumption Expenditure) จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่รายได้ (Nonincome Determinants)

c คือ ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย หรือ MPC หรือ $\frac{\Delta C}{\Delta Y_d}$

Y_d คือ รายได้ที่บุคคลสามารถจับจ่ายใช้สอยได้ หรือ $Y_d = Y - t(Y)$

โดยที่ $t(Y)$ คือฟังก์ชันของภาษี (Tax Function)

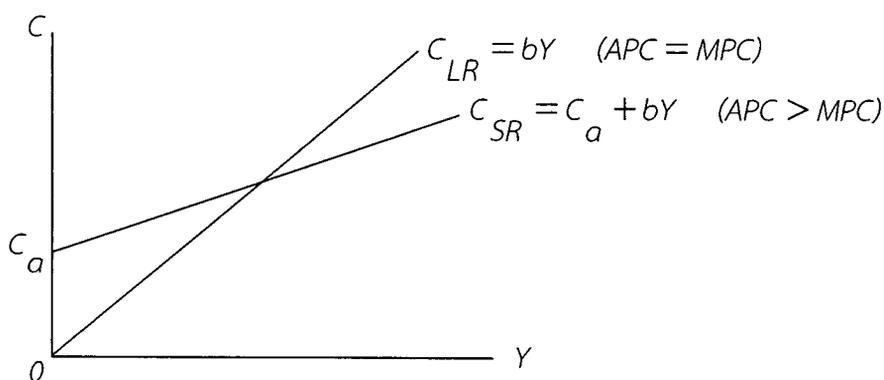
จากสมการ (1) ค่าของ MPC มีค่าเป็นบวกและน้อยกว่า 1 นั่นคือ การบริโภคจะเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้เพิ่มขึ้น แต่การเพิ่มขึ้นของปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ ในทางตรงกันข้าม เมื่อรายได้ที่สามารถ

จับจ่ายใช้สอยได้ลดลง ปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคจะลดลงด้วย โดยที่การลดลงของปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคจะลดลงในสัดส่วนที่น้อยกว่าการลดลงของรายได้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการบริโภคของเคนส์ยังมีข้อจำกัดบางประการ คือ อธิบายได้เฉพาะการบริโภคในระยะสั้นเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายการบริโภคในระยะยาวได้ ดังนั้น จึงมีนักเศรษฐศาสตร์ท่านอื่นๆ ได้พยายามศึกษาฟังก์ชันการบริโภคโดยใช้สมมติฐานอื่นๆ พร้อมทั้งพยายามทดสอบแนวคิดกับข้อมูลเชิงสถิติและพัฒนาเป็นแนวคิดใหม่ๆ ซึ่งพบว่ามีความสำคัญต่อการบริโภคและการลงทุนไม่น้อยกว่าตัวแปรรายได้ในปัจจุบัน เช่น ในปี ค.ศ. 1964 ไซมอน คูซเน็ตซ์ (Simon Kuznetz) ได้ศึกษาการบริโภคและการออมของสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1869-1938 พบว่า ความโน้มเอียงถ่วงเฉลี่ยในการบริโภค (Average Propensity to Consume: APC) มีค่าค่อนข้างคงที่ หรือเขียนเป็นสมการการบริโภคจะได้ว่า $C = bY$ ต่อมาในปี ค.ศ. 1955 นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ โกลด์สมิท (Goldsmith) ได้ศึกษาเรื่องเดียวกันเพิ่มเติมพบว่า $APC = MPC$ หรือ $\frac{C}{Y} = b$ และได้มีการนำข้อมูลเชิงประจักษ์ของนักเศรษฐศาสตร์ทั้ง 2 ท่าน มาศึกษาสมการการบริโภคเพิ่มเติม พบว่า

1) การศึกษาข้อมูลแบบตัดขวาง (Cross-Section Data) จะได้สมการการบริโภคในระยะสั้น คือ $C = C_a + bY$ (นั่นคือ $APC > MPC$)

2) การศึกษาข้อมูลในระยะยาว (Time Series Data) จะได้สมการการบริโภคในระยะยาว คือ $C = bY$ (นั่นคือ $APC = MPC$)

ภาพประกอบ 2-1 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว

จากภาพประกอบ 2-1 ได้แสดงให้เห็นว่าเส้นการบริโภคในระยะสั้นตัดแกนตั้ง (Y-Intercept) หรือมีค่าเท่ากับ C_a และเส้นการบริโภคในระยะยาวมีจุดเริ่มต้นที่จุด origin หรือมีค่า Y-Intercept เท่ากับศูนย์ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2555: 123-124)

7. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้โดยเปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis)

ในปี ค.ศ. 1949 เจมส์ เอส. ดูเซนเบอร์รี่ (James S. Duesenberry) ได้นำเสนอสมมติฐานรายได้โดยเปรียบเทียบ โดยในทฤษฎีของ Duesenberry จะให้ความสำคัญกับ

สภาวะแวดล้อมทางสังคมในเขตที่อาศัยซึ่งผู้บริโภครักษาอาศัยอยู่มากกว่าระดับรายได้ที่ผู้บริโภคได้รับในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นผู้บริโภคนสองคนที่มีรายได้เท่ากัน แต่อาศัยอยู่ในเขตที่มีสภาวะแวดล้อมทางสังคมแตกต่างกัน ย่อมจะมีสัดส่วนในการใช้จ่ายแตกต่างกัน นั่นคือ ผู้ที่อาศัยในเขตที่เพื่อนบ้านร่ำรวย ย่อมใช้จ่ายมากกว่าผู้ที่พักอาศัยในเขตที่เพื่อนบ้านมีฐานะยากจน เป็นต้น และนอกจากมูลค่าการใช้จ่ายจะแตกต่างกันแล้ว พฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่างผู้บริโภครวมทั้งสองคนดังกล่าวย่อมแตกต่างกันด้วย หรือแบบแผนการใช้จ่ายจะเป็นไปในทำนองเดียวกันกับเพื่อนบ้านในเขตที่ตนอาศัยอยู่ด้วยกัน และถ้าการกระจายรายได้ไม่เปลี่ยนแปลงแล้ว มีแนวโน้มว่า APC ของผู้บริโภครวมแต่ละคนจะคงที่ เพราะว่าการบริโภคที่เกิดขึ้นผันแปรตามรายได้ โดยเปรียบเทียบกับรายได้ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง โดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับระดับรายได้ที่ได้รับในแต่ละช่วงเวลา

นั่นคือ ค่า APC ของครัวเรือนในแต่ละครัวเรือนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้สมบูรณ์ แต่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของเขาในการแจกแจงรายได้หรือขึ้นอยู่กับชั้นของการกระจายรายได้มากกว่า (Percentile Position in the Income Distribution) เมื่อใดที่ชั้นของรายได้ของเขาสูงขึ้น ค่า APC ของเขาจะน้อยลง แต่ถ้าผู้บริโภครวมยังอยู่ในชั้นของรายได้เดิม แม้เวลาผ่านไปเท่าไร ค่า APC ของเขาจะคงที่ตลอดแม้รายได้สมบูรณ์ที่เขาได้รับนั้นจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาระสำคัญของทฤษฎีนี้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่มักพบกันทั่วไป คือ ครอบครัวที่มีรายได้ระดับหนึ่งมักจะใช้จ่ายในการบริโภคมากขึ้น ถ้าครอบครัวนั้นได้พักอาศัยในชุมชนที่คนส่วนมากมีรายได้สูง Duesenberry เรียกลักษณะการบริโภคแบบนี้ว่า “ผลของการเอาอย่างกัน (Demonstration Effect)” (ประพันธ์ เศวตันทน์, 2543: 196-197)

สาระสำคัญอีกประการหนึ่งของทฤษฎีนี้คือ การบริโภคในปัจจุบันไม่ได้รับอิทธิพลแต่เพียงรายได้สมบูรณ์ในระดับปัจจุบันและรายได้เปรียบเทียบกับเท่านั้น แต่ยังได้รับอิทธิพลจากความเคยชินกับระดับการบริโภคในอดีตของตน โดยผู้บริโภคมักยึดติดกับการบริโภคในระดับสูงที่ผ่านมา ดังนั้น แม้รายได้ในปัจจุบันจะลดต่ำลงมา แต่ผู้บริโภครวมจะลดการออมมากกว่าลดการบริโภคนั่นคือ ความโน้มเอียงถ่วงเฉลี่ยในการออม (Average Propensity to Save: APS) จะเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อรายได้ปัจจุบันเพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้สูงสุดในอดีต ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการการออมได้ ดังนี้

$$\frac{S}{Y} = a_0 + a_1 \frac{Y}{\hat{Y}} \quad \dots(2)$$

โดยที่ S คือ การออมแท้จริง
Y คือ รายได้สุทธิแท้จริงปัจจุบัน
 $\hat{Y}$ คือ รายได้สุทธิแท้จริงสูงสุดที่ผ่านมา

จากสมการ (2) แสดงว่า APS (หรือ $\frac{S}{Y}$) จะเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ปัจจุบัน หรือ $\frac{Y}{\hat{Y}}$ เพิ่มขึ้น

และ APS จะลดลงเมื่อ $\frac{Y}{\hat{Y}}$ ลดลง (หรือ APC เพิ่มขึ้นเมื่อ $\frac{Y}{\hat{Y}}$ ลดลง)

และจากสมการ (2) สามารถเขียนเป็นสมการการบริโภคได้ ดังนี้

เนื่องจาก $Y = C + S$

นำ Y ทหารตลอด จะได้ $1 = \frac{C}{Y} + \frac{S}{Y}$

จัดรูปใหม่ จะได้ $\frac{C}{Y} = 1 - \frac{S}{Y}$ .....(3)

นำค่า $\frac{S}{Y}$ จากสมการ (2) มาแทนค่าใน (3) จะได้

$$\frac{C}{Y} = (1 - a_0) - a_1 \frac{Y}{\hat{Y}} = APC \quad \text{.....(4)}$$

นำ Y คูณ (4) ตลอด จะได้ $c = (1 - a_0)Y - a_1 \frac{Y^2}{\hat{Y}}$ .....(5)

จาก (5) หาค่า differential จะได้

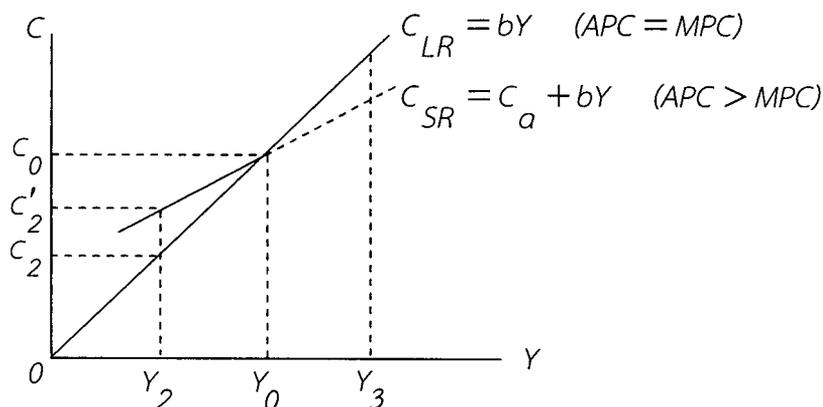
$$\frac{\partial C}{\partial Y} = (1 - a_0) - 2a_1 \frac{Y}{\hat{Y}} = MPC \quad \text{.....(6)}$$

เปรียบเทียบระหว่างสมการ (4) และ (6) จะเห็นว่า

$$(1 - a_0) - a_1 \frac{Y}{\hat{Y}} > (1 - a_0) - 2a_1 \frac{Y}{\hat{Y}}$$

ดังนั้น ในระยะสั้น $APC > MPC$ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ในระยะสั้น

ในการอธิบายความแตกต่างระหว่างการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐาน รายได้โดยเปรียบเทียบ สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 2-2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2-2 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้โดยเปรียบเทียบ

จากภาพประกอบ 2-2 เส้น $C_{LR} = bY$ เป็นเส้นการบริโภคในระยะยาว ซึ่งจะเห็นว่าระดับการบริโภคจะแปรผันตามระดับรายได้ในสัดส่วนค่อนข้างคงที่โดยตลอด

เมื่อพิจารณาการบริโภคในระยะสั้น โดยสมมติให้บุคคลมีระดับรายได้ที่ Y_0 และมีการบริโภค ที่ระดับ C_0 ต่อมาถ้ารายได้ลดลงเหลือ Y_2 เนื่องจากเกิดภาวะเศรษฐกิจหดตัว แต่ด้วยผู้บริโภคเคยชินกับการเป็นอยู่ในระดับการบริโภคที่ C_0 ผู้บริโภคจะพยายามรักษาระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับระดับสูงในอดีต นั่นคือ จะบริโภคที่ระดับ c'_2 แทนที่จะเป็น C_2 เส้นการบริโภคในระยะสั้นจึงเป็นเส้น $C_{SR} = C_a + bY$ ในทางตรงกันข้าม ถ้ารายได้เพิ่มขึ้นเป็น Y_3 การบริโภคจะอยู่บนเส้น $C_{SR} = C_a + bY$ ($APC > MPC$) แทนที่จะเป็นเส้น $C_{LR} = bY$ ($APC = MPC$) ดังนั้นทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้โดยเปรียบเทียบจึงอธิบายได้ว่า ในระยะสั้น C_{SR} เท่ากับ $C_a + bY$ โดยที่ $APC > MPC$ และในระยะยาว C_{LR} เท่ากับ bY โดยที่ $APC = MPC$ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2555: 125-127)

8. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

ในปี ค.ศ. 1957 มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) ได้ทำการศึกษารายได้และการบริโภคที่เกิดขึ้นจริง โดยได้เสนอสมมติฐาน 3 ประการ ดังนี้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2555: 127-128)

สมมติฐานประการแรก รายได้และการบริโภคที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ถาวรและส่วนที่เป็นการชั่วคราว นั่นคือ

$$\text{รายได้ที่ได้รับจริง } Y = Y_p + Y_t \quad \text{.....(7)}$$

$$\text{และการบริโภค } C = C_p + C_t \quad \text{.....(8)}$$

โดยที่	Y	คือ รายได้ที่ได้รับจริง (Actual Income)
	Y_p	คือ รายได้ถาวร (Permanent Income)
	Y_t	คือ รายได้ชั่วคราว (Transitory Income)
	C	คือ การบริโภคที่เกิดขึ้นจริง (Actual Consumption)
	C_p	คือ การบริโภคถาวร (Permanent Consumption)
	C_t	คือ การบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption)

โดยรายได้ถาวร ตามคำนิยามของฟรีดแมน หมายถึง รายได้ประจำและผลตอบแทนของทรัพย์สิน เป็นรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ไม่กระทบต่อทรัพย์สินที่เก็บสะสมไว้ และรายได้ชั่วคราว หมายถึง รายได้ที่ได้รับมาโดยไม่คาดหมายหรือเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นได้

ทั้งค่าบวกหรือค่าลบ ส่วนการบริโภคถาวร หมายถึง การบริโภคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และ การบริโภคชั่วคราว หมายถึง การใช้จ่ายเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งค่าบวกหรือค่าลบ

จากคำนิยามของรายได้และการบริโภคดังกล่าว สามารถแบ่งบุคคลออกได้เป็น 3 กลุ่ม

ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้มีรายได้ถาวรเท่ากับรายได้เฉลี่ยส่วนรวม หรือ $Y_p = Y$ หรือ $Y_t = 0$
- 2) กลุ่มผู้มีรายได้ถาวรมากกว่ารายได้เฉลี่ยส่วนรวม หรือ $Y_p > Y$ หรือ $Y_t < 0$
- 3) กลุ่มผู้มีรายได้ถาวรมีน้อยกว่ารายได้เฉลี่ยส่วนรวม หรือ $Y_p < Y$ หรือ $Y_t > 0$

สมมติฐานประการที่สอง การบริโภคถาวรเป็นสัดส่วนคงที่ (k) เมื่อเทียบกับรายได้ถาวร

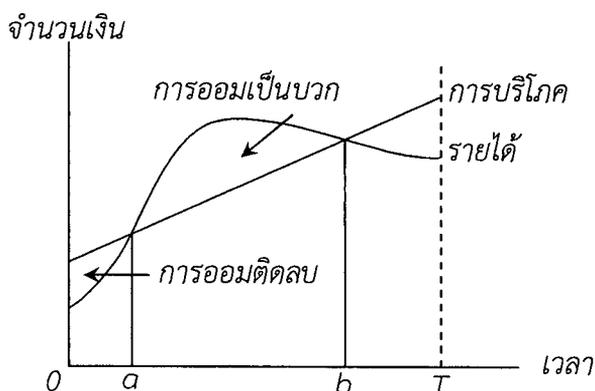
นั่นคือ

$$C_p = kY_p \quad \dots(9)$$

สมมติฐานประการที่สาม รายได้ชั่วคราว (Y_t) ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวร (Y_p) การบริโภคชั่วคราว (C_t) ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริโภคถาวร (C_p) และ ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ชั่วคราว นั่นคือ $MPC_t = 0$

9. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีพ (Life Cycle Hypothesis)

อัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) และฟรังโก โมดิเกลียนี (Franco Modigliani) ได้พัฒนาแนวคิดการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีพ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า “แต่ละครอบครัวล้วนต้องการรักษาระดับการบริโภคให้เพิ่มขึ้นด้วยความมีเสถียรภาพตลอดอายุขัยของตน ในขณะที่รายได้ที่แต่ละครอบครัวได้รับมีแบบแผนที่แตกต่างกันไปจากแบบแผนการบริโภคดังกล่าว” นั่นคือค่า APC จะมีค่าแตกต่างกันมากในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย โดยในวัยเด็กและวัยชรา APC จะมีค่าสูงมาก ในขณะที่คนในวัยทำงานจะมีค่า APC ค่อนข้างต่ำ สมมติฐานวัฏจักรชีพมีแนวคิดคล้ายๆ กับฟริตแมนที่ว่า การใช้จ่ายในการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบัน แต่จะมีแบบแผนรายได้ตลอดชีวิตของเขา คือ รายได้จะต่ำมากในช่วงต้นชีวิต และจะค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จนสูงสุดในช่วงกลางของชีวิต หลังจากนั้นรายได้จะค่อยๆ ลดต่ำลงจนเกือบเท่าช่วงต้นชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงต้นของชีวิต ผู้บริโภคมักจะมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ และจะค่อยๆ สูงขึ้นในช่วงกลางของชีวิต และจะกลับมามีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำในช่วงปลายของชีวิต

ภาพประกอบ 2-3 สมมติฐานวัฏจักรชีพกระแสรายได้กับการบริโภค

จากภาพประกอบ 2-3 แสดงแบบแผนกระแสรายได้และการบริโภคตามสมมติฐาน วัฏจักรชีพ โดยในระยะเริ่มต้นของชีวิต (0-a) ผู้บริโภคจะกั้มมาใช้จ่ายในการบริโภค ในระยะกลางของชีวิต (a-b) จะเริ่มอดออม เพื่อนำเงินไปใช้หนี้ที่ได้ก่อไว้ในช่วงต้นของชีวิตรวมทั้งออมไว้เพื่อใช้จ่ายในช่วงปลายของชีวิต และในช่วงปลายของชีวิต (b-T) รายได้ลดลงอย่างรวดเร็ว แต่การบริโภคนั้นยังอยู่ในระดับสูง ภายใต้นี้จะมีการนำเงินออมออกมาใช้จ่าย (ประพันธ์ เศวตน์นันทน์, 2543: 208-209)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน จำนวน 434 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสมการถดถอยเชิงซ้อน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือนโดยรวมของจังหวัดเชียงใหม่ คือ รายได้ของครัวเรือน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม เมื่อพิจารณาในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือนในเขตเมือง คือ รายได้และจำนวนผู้พึ่งพิงของครัวเรือน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของครัวเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางตรงกันข้าม ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือนในเขตชนบท คือ รายได้และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางตรงกันข้าม ผลการศึกษา ยังพบว่า ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ครัวเรือนมีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือยามชรา

พนม กิตติวงษ์ (2543) ได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการออม และศึกษาแนวโน้มการออมของครัวเรือนในอนาคต กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบจัดชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวน 300 ครัวเรือน โดยครอบคลุมอาณาบริเวณของตำบลต่างๆ ตามเขตการปกครองของเทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้ง 4 เขต คือ แขวนนครพิงค์ แขวนกาวิละ แขวนศรีวิชัย และแขวนเม็งราย ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการออมของครัวเรือนส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับสถาบันการเงินค่อนข้างสูง เพราะเห็นว่าสถาบันการเงินมีความมั่นคงสูง รองลงมาออมในรูปของกรมธรรม์ประกันชีวิต ซึ่งครอบคลุมถึงการรักษาพยาบาล และออมในรูปของการฝากแชร่ หลักทรัพย์ พันธบัตรต่างๆ และฉลากออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้

ของครัวเรือน และอายุของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาแนวโน้มการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่คาดว่าจะออมมีอยู่ร้อยละ 95.20 โดยจะออมในรูปแบบใดนั้นครัวเรือนให้ความสำคัญในด้านความมั่นคง รองลงมาคือ ผลตอบแทน ชนิดทรัพย์สินที่มีสภาพคล่อง และการจูงใจให้ออม ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนอีกร้อยละ 35.71 คาดว่าจะไม่ออมในอนาคต โดยให้เหตุผลว่า ไม่รู้จะออมในรูปแบบใด รองลงมาคือ ผลตอบแทนไม่น่าพอใจ การออมทำให้ไม่มีสภาพคล่อง และไม่เชื่อมั่นในความมั่นคงของสถาบันการเงิน ตามลำดับ

ศราวุธ ศรีมหาจริยะพงษ์ (2548) ได้ศึกษาภาวะการออมของลูกค้ำที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของลูกค้ำที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ความพึงพอใจในการใช้บริการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาห้างฉัตร และวัตถุประสงค์ในการออมของลูกค้ำที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ข้อมูลitudinal จากข้อมูลจำนวนเงินฝากของลูกค้ำกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 รายที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ที่มีบัญชีเงินฝากกับ ธ.ก.ส. สาขาห้างฉัตร และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสอบถามลูกค้ำกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การทดสอบไคสแควร์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะการออมของลูกค้ำที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ มีเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน 5,361 บาท ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาน้อย มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 50,001-250,000 บาท และรายได้ของครัวเรือนต่อปีอยู่ระหว่าง 50,001-80,000 บาท การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของลูกค้ำโดยการทดสอบไคสแควร์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของลูกค้ำที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ได้แก่ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือนต่อปี มาตรการจูงใจตามโครงการ มาตรการจูงใจในการออมของ ธ.ก.ส. และมาตรการจูงใจในอัตราดอกเบี้ยเงินฝากตามโครงการ ส่วนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่มีผลต่อการออมของลูกค้ำกลุ่มตัวอย่างสามารถเรียงลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้ รายได้ของครัวเรือนต่อปี มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน มาตรการจูงใจตามโครงการ มาตรการจูงใจในการออมของ ธ.ก.ส. และมาตรการจูงใจในอัตราดอกเบี้ยเงินฝากตามโครงการ การศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการจาก ธ.ก.ส. สาขาห้างฉัตร พบว่า ลูกค้ำพอใจในความมั่นคงของธนาคารมากที่สุด รองลงมาคือ ความประทับใจในการให้บริการ และการให้คำปรึกษาให้คำชี้แจงที่เป็นประโยชน์ต่อลูกค้ำ ตามลำดับ และผลการศึกษาวัตถุประสงค์ในการออมของลูกค้ำที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ พบว่า ออมเพื่อใช้จ่ายใช้สอยในยามที่เงินขาดมือมากที่สุด รองลงมาคือ ออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย ชรา และออมเพื่อเก็บไว้ชำระหนี้ในโครงการพักชำระหนี้ ตามลำดับ

ธัญชนก ปะวะละ (2551) ได้ศึกษารูปแบบการออม วัตถุประสงค์การออม ปัจจัยที่กำหนดการออม และศึกษาแนวโน้มการออมของครัวเรือนในภาคชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน จำนวน 1,108 ครัวเรือน ครอบคลุม 13 จังหวัดในเขตภาคชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน F-test การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงซ้อน (Correlation Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการออมของครัวเรือน สามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ 1) การออมในรูปตัวเงิน มีมูลค่าเฉลี่ย 32,972 บาทต่อครัวเรือน ได้แก่ การออมเงินกับธนาคารหมู่บ้าน ฌาปนกิจสงเคราะห์ กรมธรรม์ประกันชีวิต และการออมโดยฝากเงินที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าการออมดังกล่าวสะดวก เนื่องจากสถานที่ทำการอยู่ใกล้บ้าน และเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกันเงินกู้ 2) การออมที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การออมในรูปทรัพย์สิน มีมูลค่าเฉลี่ย 32,972 บาทต่อครัวเรือน เช่น บ้านพร้อมที่ดิน รถจักรยานยนต์ ที่ดินเปล่า/ที่นา/ไร่/สวน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมรดก และการออมเงินในรูปของการเลี้ยงสัตว์ มีมูลค่าเฉลี่ย 33,560 บาทต่อครัวเรือน เช่น เป็ด-ไก่ วัว หมู ตามลำดับ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อขายและเพื่อบริโภคในครัวเรือน การศึกษาวัตถุประสงค์การออมของครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย/ชรา ออมเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน ออมเพื่อเป็นทุนในการจัดตั้งธุรกิจ และเพื่อหาผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนในภาคชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รายได้ สมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก และหนี้สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ต่อการออมของครัวเรือนในเชิงบวก การศึกษาแนวโน้มการออมของครัวเรือนในภาคชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอนาคต พบว่า ครัวเรือนต้องการออมเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 80.20 โดยจะออมเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.70 และจะออมเมื่อมีปัญหาสุขภาพ และเมื่อมีค่าใช้จ่ายลดลง ส่วนครัวเรือนที่ไม่ออมเงินในอนาคตให้เหตุผลว่า รายได้น้อยไม่มีเงินเหลือฝาก นำเงินไปลงทุนเพราะเห็นว่าค่าตอบแทนสูงกว่า และเก็บไว้กับตัวเพื่อให้มีสภาพคล่องในการนำมาใช้จ่าย

ปรารภนา หลีกภัย (2551) ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตจังหวัดตรัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครัวเรือนในเขตจังหวัดตรัง จำนวน 398 ครัวเรือน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในเขตจังหวัดตรังส่วนใหญ่มีการออมต่อเดือนไม่เกิน 2,500 บาท ส่วนใหญ่จะออมโดยการถือเงินสด และส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อการศึกษาของตนเองหรือบุตรหรือผู้อยู่ในอุปการะ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในเขตจังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงของครัวเรือน และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

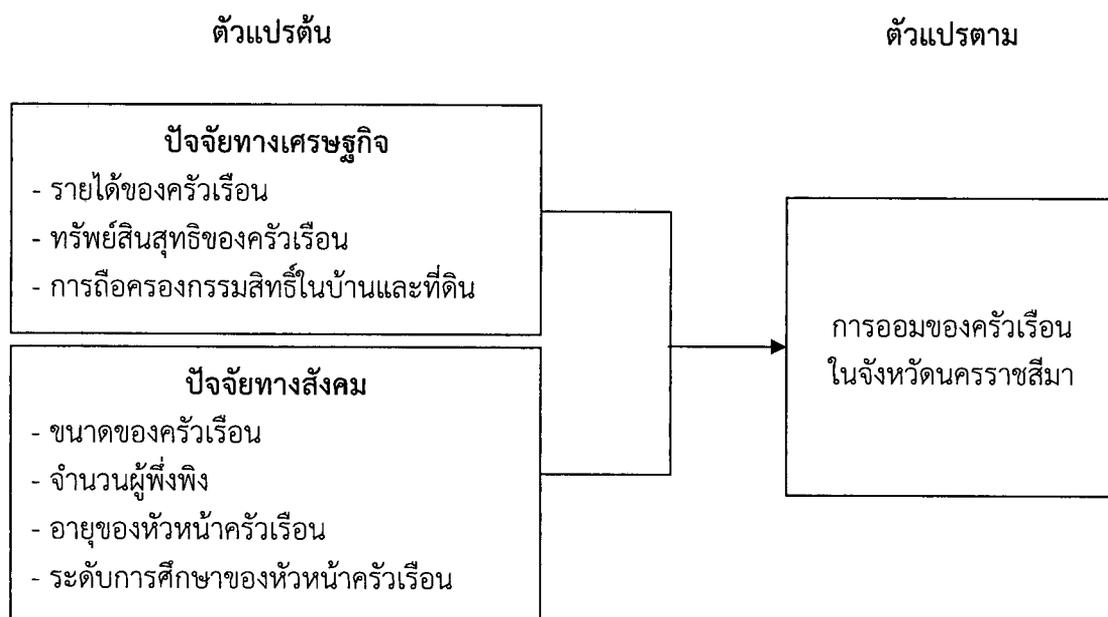
ภิรมญา แก้วบังวัน (2554) ศึกษาพฤติกรรมการออม รูปแบบการออม และปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อออมของครัวเรือนในเขตตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบจัดชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวน 100 ครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีความรู้ด้านการออมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ใส่ใจต่อการออมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครัวเรือนที่ไม่ได้ออม เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายและมีหนี้สินมาก ในส่วนครัวเรือนที่มีการออม ส่วนใหญ่ออมแบบรายเดือน มีระยะเวลาการออมประมาณ 6-10 ปี ส่วนใหญ่ออมไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคตหรือในวัยชรา และเพื่อเป็น

หลักประกันความมั่นคงของครอบครัว ทั้งนี้ สถาบันการเงินที่กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเลือกใช้บริการมากที่สุดคือ ธนาคาร เนื่องจากเป็นแหล่งรับเงินฝากแหล่งแรกที่ครัวเรือนรู้จักมานาน รองลงมาคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนประกันสังคม และบริษัทประกันชีวิต ตามลำดับ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในเขตตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปริมาณรายได้ และภาระหนี้สินของครัวเรือน มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ภาวะเศรษฐกิจ พฤติกรรมของคนใกล้ชิด และนโยบายของรัฐบาล มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในทิศทางเดียว

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่ผ่านมา สามารถสรุปปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมได้ 3 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ขนาดของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิงของครัวเรือน เป็นต้น 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มูลค่าหนี้สินของครัวเรือน ความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าคงทนที่ครัวเรือนมีอยู่ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น และ 3) ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ นโยบายของภาครัฐ มาตรการจูงใจจากหน่วยงานต่างๆ หรือสถาบันทางการเงิน สินเชื่อเพื่อการบริโภคและอัตราดอกเบี้ย การคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ราคาสินค้า ปริมาณสินค้า ฯลฯ และพฤติกรรมของคนใกล้ชิด หรือค่านิยมทางสังคม เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิด ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้ สามารถแสดงในภาพประกอบ 2-4 ดังนี้

ภาพประกอบ 2-4 กรอบแนวคิดในการวิจัย